

ABSTRACT

Krysryna Rezvorovych, Daniela Golubeva. Human anatomical materials: civil and legal aspect. In this work, the author analyzes the concept of human anatomical materials from the point of view of civil law, examines the problem of defining them as objects of civil rights and legal relations, updates the issue of concluding a contract on the provision of medical services for transplantation, and also provides authoritative views of scientists on the issue of types of contracts on the provision of medical services for transplantation. As a result of the study, the author made conclusions on determining the place of human anatomical materials in the system of civil law objects, as well as on the procedure for concluding a contract on the provision of medical services for transplantation and its types depending on the types of donation, the most probable ways to solve the problems analyzed in the article were proposed.

For the most part, the author emphasized the need to amend Article 1 of the Civil Code of Ukraine in terms of the personal nature of non-property relations, so that human anatomical materials as non-property goods are considered as objects of civil rights. Based on this, there is a need to create an effective mechanism for regulating civil legal relations in the field of transplantology through a specific civil law contract - a contract on the provision of medical services in the form of transplantation, which is explored further in the article. Such a reform of the civil legislation of Ukraine will have a beneficial effect on the entire system of civil law.

Keywords: human anatomical materials, transplantation, donation, civil law regulation, object of civil rights and legal relations, thing, civil law contract, contract on the provision of medical services for transplantation, donation contract, transplantation contract, medical services.

УДК 343.162

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-142-149

Василь СТРАТОНОВ®
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України (Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна)

Володимир РИБАЛКО®
кандидат юридичних наук (Секретаріат Вищої ради правосуддя, м. Київ, Україна)

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІВ ЗА ПУНКТОМ 3 СТАТТІ 106 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СУДОУСТРІЙ І СТАТУС СУДДІВ»

Проаналізовано практику притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності за п. 3 ст. 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (допущення суддею поведінки, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя, зокрема в питаннях моралі, чесності, неподкупності, відповідності способу життя судді його статусу, дотримання інших норм суддівської етики та стандартів поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду, прояв неповаги до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу).

Констатовано, що дискусійні питання застосування цієї підстави дисциплінарної відповідальності спричинені різним розумінням оцінних понять. Зазначено, що наукові дослідження аналізованої норми закону варто скеровувати не на теоретичне розмежування близьких за значенням оцінних понять, а на аналіз практичних питань його застосування.

Стаття буде корисною не лише дисциплінарним інспекторам та суддям, але і скаржникам, оскільки допоможе зрозуміти, які саме порушення є перспективними з погляду оскарження поведінки судді у Вищій раді правосуддя за аналізованою нормою, та адвокатам.

Ключові слова: дисциплінарна відповідальність суддів, поведінка, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя, мораль, чесність, неподкупність, відповідність способу життя судді його статусу, норми суддівської етики, стандарти поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду, прояв неповаги.

© В. Стратонов, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7548-0630>
stratonov@ksu.ks.ua

© В. Рибалко, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9939-4713>
rybalkovolodymyr@gmail.com

Постановка проблеми. Основною причиною різної кваліфікації схожих порушень суддів є велика кількість оцінних понять серед підстав дисциплінарної відповідальності [1]. Пункт 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» містить 9 таких понять: *поведінка, що порочить звання судді, поведінка, що підриває авторитет правосуддя, мораль, чесність, непідкупність, відповідність способу життя судді його статусу, норми суддівської етики, стандарти поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду», «прояв неповаги.*

Очевидно, що правова регламентація пункту 3 не додає цій підставі дисциплінарної відповідальності зрозумілості та чіткості. Найбільший ризик такої регламентації – це можливі зловживання. Проте в ній є беззаперечні переваги. Найбільшою з таких переваг є те, що дисциплінарний орган не діє у вузьких межах і не змушений притягувати суддів до відповідальності за певний перелік формальних порушень, а зобов'язаний оцінити «істотність» кожного проступку з урахуванням всіх індивідуальних обставин, в яких діяв суддя (від суддівського навантаження, стану законодавства, судової практики до повномасштабного військового вторгнення). Також застосування оцінних понять зобов'язує дисциплінарний орган на високому рівні пояснити свою позицію. Оцінні поняття пункту 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» дозволяють забезпечити збереження регулюючої сили законодавства у найскладніших ситуаціях, надають правозастосовній діяльності Вищої ради правосуддя творчого характеру, дають змогу врегулювати відносини морально-етичного характеру, які неможливо охопити методом перелічення. Нам не відомі випадки, коли суддя заслуговував би на дисциплінарне стягнення за пунктом 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», проте законодавча регламентація цієї підстави не дозволяла б накласти відповідне стягнення.

Проте багато питань, які стосуються практичних аспектів застосування пункту 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», залишаються дискусійними, зокрема:

- 1) критерії оцінних понять пункту 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»;
- 2) його співвідношення з іншими підставами дисциплінарної відповідальності;
- 3) меж дисциплінарної оцінки поведінки судді та судового рішення.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Вагомий внесок у дослідження дисциплінарної відповідальності суддів зробили С. Рабінович, В. Ріхтер, О. Новак, О. Ульяновська, С. Герасимчук, Т. Пашук, Р. Куйбіда, О. Овчаренко, Н. Антонок, Ж. Сімонишина, В. Грищук, Л. Палюх, В. Плакса, А. Мірошниченко, Р. Бондарчук, А. Бойко, Р. Куйбіда, М. Серета, М. Хавронюк та інші. Проблематиці дисциплінарної відповідальності були присвячені декілька монографічних досліджень, серед яких Л. Виноградової («Юридична відповідальність суддів загальних судів України», 2004), С. Подкопаєвої («Дисциплінарна відповідальність суддів: сутність, механізм реалізації», 2005), А. Маляренка («Підстави юридичної відповідальності суддів загальної юрисдикції», 2013), А. Шевченко («Дисциплінарна відповідальність суддів України», 2014), В. Пашакури («Юридична відповідальність суддів в Україні та країнах Європейського Союзу: порівняльно-правове дослідження», 2017), Р. Бондарчука («Адміністративно-правове регулювання процедури притягнення судді до дисциплінарної відповідальності», 2021).

Метою статті є аналіз на основі конкретних прикладів (зокрема, з практики Великої Палати Верховного Суду) деталізувати окремі аспекти оцінки правопорушення судді та кваліфікації його дій, які підпадають під пункт 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Інформаційно-аналітичних звітів про діяльність Вищої ради правосуддя на підставі пункту 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (допущення суддею поведінки, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя, зокрема в питаннях моралі, чесності, непідкупності, відповідності способу життя судді його статусу, дотримання інших норм суддівської етики та стандартів поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду, прояв неповаги до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу) у 2021 році притягнуто 14 суддів [2], а у 2020 році – 13 суддів [3].

Авторитет судової влади залежить від дій кожного судді. Компетентність, етичність, добросовісність, нульова толерантність до корупції, недопущення зовнішнього

або внутрішнього втручання, відмова від особистих зв'язків, непрозорих процедур та телефонного права – це стовпи, на яких має будуватися справедливий суд [4].

Дисциплінарний проступок, передбачений пунктом 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», полягає у порушенні суддею правил суддівської етики. Важливість дотримання суддею правил суддівської етики є очевидною. Навіть найдосконаліший закон у руках непрофесійного або нечесного судді може стати зняряддям для ще більшої несправедливості, ніж людина зазнала до звернення до суду. Про важливість дотримуватися етичних правил зазначено у присязі судді. Згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів» (ч. 1 ст. 57) [5] суддя урочисто присягає дотримуватися етичних принципів і правил поведінки судді, не вчиняти дій, що порочать звання судді або підривають авторитет правосуддя [6].

Суддівська етика є системою морально-ціннісних орієнтирів, принципів і правил, які спрямовані регулювати поведінку суддів як під час здійснення правосуддя, так і в позасудовій діяльності.

Суспільна довіра та повага до судової влади – це гарантії ефективності системи правосуддя. Зважаючи на це, дотримання правил суддівської етики є надзвичайно важливою складовою у діяльності суддів.

Єдиним державним органом, куди особа може звернутися, щоб захистити свої інтереси, є суд. З огляду на це до суддів ставлять такі високі моральні вимоги, як чесність, неупередженість, порядність, справедливість, розсудливість, незалежність, тактовність, ввічливість. Суддя повинен виявляти витримку й повагу до учасників судового процесу та інших осіб, утримуватися від поведінки, дій або висловлювань, які можуть призвести до виникнення сумнівів у єдиному статусі суддів [7].

Особливістю об'єктивної сторони дисциплінарного проступку, передбаченого пунктом 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», є те, що протиправна поведінка судді може мати вияв не лише під час виконання професійних обов'язків, але й поза судом у неробочий час.

Дискусійні питання застосування цієї підстави дисциплінарної відповідальності великою мірою спричинені різним розумінням оцінних понять: *поведінка, що порочить звання судді, поведінка, що підриває авторитет правосуддя, мораль, чесність, невідкупність, відповідність способу життя судді його статусу, норми суддівської етики, стандарти поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду, прояв неповаги*. На нашу думку, наукові дослідження пункту 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» необхідно скеровувати не на теоретичне розмежування близьких за значенням оцінних понять (наприклад, *порочить* та *підриває*), а на аналіз практичних питань його застосування. Вважаємо, що перелік прикладів, коли судді були притягнуті до дисциплінарної відповідальності за пунктом 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», буде більш інформативним, ніж абстрактні дискусії стосовно значення цих понять. Такого ж висновку дійшов А. М. Мірошніченко, досліджуючи розмежування «грубої недбалості» від недбалості «звичайної». На його думку, розмежування цих питань – це питання практики, а абстрактні дискусії щодо їх розмежування не будуть настільки ефективними, як перелік прикладів, коли судді були притягнуті до відповідальності за дії, вчинені внаслідок «грубої недбалості» [8].

За пунктом 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» кваліфіковані такі дисциплінарні діяння суддів:

– суддя визнав винними учасників Євромайдану у вчиненні адміністративних правопорушень за відсутності безспірних доказів, які б підтверджували їхню вину, що призвело до невмотивованого застосування адміністративних стягнень (*постанова Великої палати Верховного Суду від 30 серпня 2018 року у провадженні № 11-3сан18*);

– суддя на підставі рапортів працівників міліції визнала учасників Євромайдану винними у блокуванні виїзних воріт Академії внутрішніх військ та застосувала найбільш суворе стягнення у вигляді адміністративного арешту на 15 діб; необ'єктивно та несправедливо здійснила правосуддя; порушила презумпцію невинуватості; це призвело до підриву суспільної довіри до суду, незаконного позбавлення волі та порушення права на справедливий суд (*постанова Великої Палати Верховного Суду від 15 листопада 2018 року у справі № П/9901/482/18, провадженні № 11-299сан18*);

– обрання суддями щодо учасників Євромайдану запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою без наявних для цього фактичних і правових підстав (*постанова Великої палати Верховного Суду від 28 листопада 2019 року у провадженні № 11-*

557can18);

– суддя Вищого господарського суду України, використовуючи своє службове становище, здійснював тиск на суддів; шляхом погроз домагався ухвалення потрібних йому судових рішень; без запрошення прибув на збори суддів господарського суду міста Києва та під час свого виступу почав висловлювати своє невдоволення діями суддів під час ухвалення останніми процесуальних рішень у деяких справах, вдався до відвертого шантажу та залякування останніх для отримання можливості впливати на правосуддя; у промові посилався на «ефемерні» державні інтереси; практично відверто запропонував суддям вирішувати певні судові справи за гроші; перелік справ, які містять так званий «державний інтерес» суддя повинен був визначати самостійно; повідомив, що у разі прийняття потрібних йому рішень, суддям буде забезпечено відповідне «прикриття» (*постанова Великої палати Верховного Суду від 11 квітня 2019 року у справі №11-121can19*);

– перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, суддя вчинив наїзд на пішохода, який помер внаслідок отриманих тілесних ушкоджень (*постанова Великої Палати Верховного Суду від 7 травня 2020 року у провадженні № 11-59can20*);

– керування суддею транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння (*рішення Першої дисциплінарної палати від 14 вересня 2018 року № 2909/1дп/15-18*);

– суддя виявляла неповагу під час здійснення судочинства до інших суддів та учасників судового процесу; передавала через прокурора особисті привіти заступнику прокурора області; сміялася разом із захисником з мотивів заяви про її відвід; критично висловлювалася щодо іншого судді; запитувала учасників процесу, чи поділяють вони її думку щодо умисного порушення іншим суддею вимог закону; стверджувала, що, на відміну від іншого судді, вона працює вже 20 років, а він не пропрацював і 5 років; називала його «дволичним» і «так званим суддею»; висловлювала сумніви, що його призначать на безстроковий термін (*рішення Вищої ради правосуддя від 15 серпня 2019 року № 2155/0/15-19*);

– судді Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, складаючи та підписуючи текст постанови, не проконтролювали належним чином її зміст, не перевірили викладені у постанові мотиви і висновки; у спосіб, що явно суперечить процесуальному закону та усталеній судовій практиці (ухвалою про виправлення опіски), повністю змінили власне судове рішення (*постанова Великої палати Верховного Суду від 9 червня 2022 року у провадженні № 11-84can21*);

– суддя виконувала роль посередника між іншою суддею та невстановленими особами; зацікавлювала суддю у прийнятті відповідного рішення; гроші за постановлення ухвали про задоволення заяви про забезпечення позову поклала в книжку, яку надіслала на відділення «Нової пошти» (*постанова Великої Палати Верховного Суду від 14 липня 2022 року у провадженні № 11-168can21*);

– суддею заочним рішенням задоволено позов про розірвання кредитних договорів та припинено зобов'язання за договорами іпотеки, застави, поруки, хоча позивач не був стороною кредитних договорів і не мав права звертатися до суду з такими вимогами; ухвалювати додаткове рішення, суддя вийшла за межі заявлених позовних вимог; не провела попереднє судове засідання; повинна була залишити позовну заяву без руху, оскільки позивач, звертаючись до суду із позовною заявою, не сплатив судовий збір, а здійснив оплату вже після відкриття провадження у справі та й не в повному обсязі; позбавила відповідачів інформації про час і місце розгляду справи; на момент ухвалення заочного рішення відповідачі не отримали копій позовної заяви, ухвали про відкриття провадження; перше судове засідання, в якому і було винесено заочне судове рішення, призначено через три дні після відкриття провадження у справі (*рішення Першої дисциплінарної палати від 3 серпня 2018 року № 2492/1дп/15-18*);

– суддя допустив образливі висловлювання на адресу позивачки та її представника, зокрема: «для тих, хто погано чує», «закрийте рот, не заважайте працювати», «як Ви працюєте сценаристом і пишете сценарій, якщо не розумієте, що відбувається, і що люди говорять?», а потім, сказавши підвищеним тоном, видалив представника позивача із судового засідання (*постанова Великої Палати Верховного Суду від 13 лютого 2020 року у провадженні № 11-1007can19*);

– суддя обговорила судову справу з головою суду, іншими суддями, погодилася отримати неправомірну вигоду за залишення позовної заяви без руху та вжити заходів забезпечення позову; у телефонних розмовах з колегою обговорила який розмір

неправомірної вигоди сказати; не повідомила про втручання у її діяльність щодо здійснення правосуддя (*постанова Великої Палати Верховного Суду від 14 липня 2022 року у провадженні № 11-168cap21*);

– забезпечення суддею позовів, що зупинило виконавчі провадження щодо виконання рішення про стягнення заборгованості з боржників (*рішення Першої дисциплінарної палати від 9 листопада 2018 року № 3443/1дп/15-18*);

– суддя вирішила справу про розірвання шлюбу та поділ майна подружжя протягом п'яти хвилин (4 хвилини у залі судового засідання, 1 хвилина в нарадчій кімнаті); спору між подружжям насправді не було, а позов був направлений на зупинення виконання судового рішення про стягнення боргу з одного з подружжя; не залучила до справи стягувача та надала позивачу і відповідачу незаконні привілеї; позивач не додав до позовної заяви всіх додатків, але суддя однаково відкрила провадження у справі; грошову компенсацію присудила без попереднього внесення відповідачем відповідної грошової суми на депозитний рахунок суду (*постанова Великої палати Верховного Суду від 14 листопада 2019 року у провадженні № 11-490cap19*);

– за фактичної відсутності спору між сторонами суддя заборонив проводити мирні зібрання необмеженому колу осіб на великій території без часових обмежень (*рішення Першої дисциплінарної палати від 24 березня 2017 року № 599/1дп/15-17*);

– невиконання суддею визначених законом обов'язків, відсутність без поважних причин на робочому місці (*рішення Третьої дисциплінарної палати від 30 січня 2019 року № 273/3дп/15-19*);

– співпраця судді з терористичною організацією «ДНР», дії якої спрямовані на підризу суверенітету, порушення територіальної цілісності України (*рішення Другої дисциплінарної палати від 4 березня 2019 року № 655/2дп/15-19*);

– суддя вийшов за межі позову і втрутився в дискреційні повноваження Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення (*рішення Третьої дисциплінарної палати від 18 жовтня 2017 року № 3312/3дп/15-17*);

– суддя була зацікавлена в ухваленні судового рішення на користь позивача; не повідомила відповідні органи про втручання у її діяльність щодо здійснення правосуддя, використала статус судді з метою незаконного отримання матеріальних благ або іншої вигоди (*постанова Великої Палати Верховного Суду від 14 липня 2022 року у провадженні № 11-168cap21*);

– суддею визнано виконавчий лист таким, що не підлягає виконанню, що призвело до зупинення виконавчого провадження щодо демонтажу самочинно збудованої будівлі ресторану; хоча в ресторані щоденно відбуваються гучні святкування, проте суддя стверджувала, що самочинне будівництво нібито було демонтовано, тобто одноособово на стадії виконання судового рішення фактично спростувала і скасувала висновки судів трьох інстанцій, якими було встановлено наявність об'єкту самочинного, що підлягає знесенню (*постанова Великої палати Верховного Суду від 15 березня 2018 року у справі № 11-66cap18*);

– після тимчасової окупації територій Луганської області судді співпрацювали з терористичною організацією «ЛНР»; були призначені на посади суддів на тимчасово окупованих територіях збройними формуваннями та окупаційною адміністрацією російської федерації (*рішення Другої дисциплінарної палати від 17 грудня 2018 року № 3891/2дп/15-18*, *рішення Першої дисциплінарної палати від 21 вересня 2019 року № 2948/1дп/15-18*);

– суддя призначений на посаду судді указом Президента Російської Федерації (*рішення Третьої дисциплінарної палати від 9 січня 2019 року № 22/3дп/15-19*, *рішення Другої дисциплінарної палати від 30 січня 2019 року № 262/2дп/15-19*);

– звернення судді до Вищої кваліфікаційної колегії суддів Російської Федерації з проханням рекомендувати його на посаду судді на території Автономної Республіки Крим (*рішення Третьої дисциплінарної палати від 6 березня 2019 року № 686/3дп/15-19*);

– зневажливе спілкування судді із працівниками патрульної поліції (*рішення Першої дисциплінарної палати від 22 травня 2020 року № 1470/1дп/15-20*);

– суддя не дотримувався строків складання вмотивованих судових рішень, не видавав повні тексти судових рішень, не надсилав їх в реєстр, не надсилав справи до суду апеляційної інстанції та не передавав їх до канцелярії суду (*рішення Другої дисциплінарної палати від 9 жовтня 2017 року № 3168/2дп/15-17*);

– суддя у стислі строки задовольнив адміністративний позов, яким зобов'язав

приватного нотаріуса зареєструвати право власності на нерухомість за позивачами та припинити право власності справжніх власників; вийшов за межі позовних вимог; розглянув спір, що не відносився до юрисдикції адміністративних судів; судовий розгляд мав формальний (фіктивний) характер та відбувався за відсутності зацікавлених осіб, яких суддя не залучив до участі у справі (рішення Вищої ради правосуддя від 22 березня 2020 року № 870/0/15-18);

– голова суду, перешкоджаючи виконанню судового рішення, з власної ініціативи відкликав виконавчий лист, що суперечило Закону України «Про виконавче провадження», ЦПК України та явно виходило за межі його повноважень (оскільки законодавство не передбачало такої процедури) (рішення Третьої дисциплінарної палати від 23 травня 2018 року № 1466/3дп/15-18);

– висловлювання суддею про винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення до постановлення відповідного вироку суду (рішення Третьої дисциплінарної палати від 15 серпня 2018 року № 2609/3дп/15-18);

– надання оцінки фактичним обставинам справи та наявним у справі доказам до моменту визнання їх належними, допустимими та дослідження їх судом (рішення Другої дисциплінарної палати від 8 квітня 2019 року № 1067/2дп/15-19);

– зневажливе ставлення до учасника процесу, критичні висловлювання щодо рівня освіти, кваліфікації, статусу, зовнішності, віку та стану здоров'я, національності учасника процесу, надання суддею процесуальної переваги одній стороні процесу шляхом ігнорування клопотань, пояснень іншої (рішення Третьої дисциплінарної палати від 22 листопада 2017 року № 3725/3дп/15-17) [5].

Висновки. Кваліфіковані за пунктом 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» дисциплінарні проступки належать до категорії «істотних» у розумінні ч. 9 ст. 109 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». У більшості дисциплінарних справ за цим пунктом застосоване дисциплінарне стягнення у вигляді внесення подання про звільнення судді з посади.

Описані приклади притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності за пунктом 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» є орієнтирами для дисциплінарних інспекторів та допоможуть віднайти правильні критерії застосування оцінних понять, що є правовою підставою для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності за порушення правил суддівської етики.

На наше переконання, різна практика Вищої ради правосуддя та її палат щодо застосування пункту 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» спричинена не лише різним розумінням передбачених ним оцінних понять, але й різними уявленнями правників щодо співвідношення між собою пункту 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» з іншими підставами дисциплінарної відповідальності.

Кожне суддівське правопорушення завдає шкоди авторитету правосуддя, тому дуже важливо дослідити питання співвідношення пункту 3 статті 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» з іншими підставами дисциплінарної відповідальності (в яких випадках наявна конкуренція, в яких скоєно потрібно кваліфікувати за сукупністю дисциплінарних проступків, в яких є ідеальна сукупність).

Окремого критичного дослідження потребує передбачена ст. 4 «Кодексу суддівської етики» норма про те, що порушення правил суддівської етики, встановлених цим Кодексом, не можуть самі собою застосовуватися, як підстави для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності та визначати ступінь їх вини [9]. Для підсилення цієї позиції у рішеннях Вищої ради правосуддя, Дисциплінарних палатах, Великої Палати Верховного Суду досі додатково посилаються на Коментар до Кодексу суддівської етики [10], відповідно до якого в діях (бездіяльності) судді потрібно встановити порушення вимог конкретних законів, а норми Кодексу суддівської етики є допоміжним інструментом для обґрунтування підстав притягнення судді до відповідальності.

На нашу думку, така правова позиція втратила свою актуальність, а цитування зазначених положень Кодексу суддівської етики і Коментаря до Кодексу суддівської етики є недоречні, оскільки вони були затверджені 2013 і 2016 року – ще до ухвалення у 2016 році Закону України «Про судоустрій і статус суддів», коли вимога дотримання судьями правил етики не була чітко закріплена на рівні закону. Відсутність у свій час такої вимоги на рівні закону і спонукала Раду суддів України до висновку: якщо конкретні діяння судді, за які суддя може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності, не

будуть чітко визначені саме в законі, то це вважатиметься порушенням міжнародних стандартів статусу судді, зокрема Європейської Хартії про статус суддів [10].

Пункт 2 ч. 7 ст. 56 чинного Закону України «Про судоустрій і статус суддів» прямо зобов'язує суддю дотримуватися правил суддівської етики, зокрема виявляти та підтримувати високі стандарти поведінки у будь-якій діяльності. Тому, на нашу думку, оскільки такий обов'язок ще у 2016 році був закріплений на рівні закону, позиція посиляється на Кодекс суддівської етики і Коментар до Кодексу суддівської етики втратила актуальність.

Зазначені в статті проблеми та інші порушені дискусійні питання не претендують на завершеність та становлять перспективу подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Сімонишина Ж. В., Рибалко В. О. Підстави дисциплінарної відповідальності суддів : практич. посіб. для дисциплінарних інспекторів. Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2023.
2. Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Вищої ради правосуддя у 2021 році. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/zvit_2021.pdf.
3. Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Вищої ради правосуддя у 2020 році. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/informaciyno-analitychnyy_zvit_za_2020_rik.pdf.
4. Про деякі аспекти незалежності та підзвітності судової гілки влади : Постанова Пленуму Верховного Суду № 13 від 18.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013780-20#Text>.
5. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. С. 545.
6. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193-20#Text>.
7. Нестерчук Л. П. Суддівська етика: зміст та значення. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : матеріали Міжнар. науково-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. С. 107–109.*
8. Мірошниченко А. М. Суддівський розсуд, судова помилка та суддівське свавілля (через призму юридичної відповідальності суддів) : науково-практ. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 120 с.
9. Кодекс суддівської етики. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>.
10. Коментар до Кодексу суддівської етики, затверджений 4 лютого 2016 року Рішенням № 1 Ради суддів України. URL: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.**

Надійшла до редакції 07.09.2023

References

1. Simonyshyna, Zh. V., Rybalko, V. O. (2023) Pidstavy dystsyplinarnoi vidpovidalnosti suddiv [Grounds for disciplinary responsibility of judges] : prakt. posib. dlia dystsyplinarnykh inspektoriv. Lviv : Vydavets Viktoriia Kundelska, [in Ukr.].
2. Informatsiino-analitychnyi zvit pro diialnist Vyschoi rady pravosuddia u 2021 rotsi [Informational and analytical report on the activities of the High Council of Justice in 2021]. URL : https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/zvit_2021.pdf [in Ukr.].
3. Informatsiino-analitychnyi zvit pro diialnist Vyschoi rady pravosuddia u 2020 rotsi [Informational and analytical report on the activities of the High Council of Justice in 2020]. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/informaciyno-analitychnyy_zvit_za_2020_rik.pdf [in Ukr.].
4. Pro deiki aspekty nezalezhnosti ta pidzvitnosti sudovoi hilyky vlady [About some aspects of the independence and accountability of the judicial branch of government] : Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu № 13 vid 18.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013780-20#Text> [in Ukr.].
5. Pro sudoustrii i status suddiv [On judiciary and the status of judges] : Zakon Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2016. № 31, art. 545. [in Ukr.].
6. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv» ta deiakyykh zakoniv Ukrainy shchodo diialnosti orhaniv suddivskoho vriaduvannia [On amendments to the Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges" and some laws of Ukraine regarding the activities of judicial governance bodies] : Zakon Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193-20#Text> [in Ukr.].
7. Nesterchuk, L. P. (2021) Suddivska etyka: zmist ta znachennia [Judicial ethics: content and significance]. *Nauka ta suspilne zhyttia Ukrainy v epokhu hlobalnykh vyklykiv liudstva u tsyfrovu eru (z nahody 30-richchia proholoshennia nezalezhnosti Ukrainy ta 25-richchia pryiniattia Konstytutsii Ukrainy). : u 2 t. : materialy Mizhnar. nauково-prakt. konf. (m. Odesa, 21 trav. 2021 r.) / za zah. red. S. V. Kivalova. Odesa : Vydavnychiy dim «Helvetyka», vol. 2, pp. 107–109. [in Ukr.].*
8. Miroshnychenko, A. M. (2020) Suddivskiyi rozsud, sudova pomylyka ta suddivske svavillia

(cherez pryzmu yurydychnoi vidpovidalnosti suddiv) [Judicial discretion, judicial error and judicial arbitrariness (through the prism of legal responsibility of judges)] : naukovo-prakt. posib. Kyiv : Yurinkom Inter., 120 p. [in Ukr.].

9. Kodeks suddivskoi etyky [Code of judicial ethics]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text> [in Ukr.].

10. Komentar do Kodeksu suddivskoi etyky, zatverdzhenyi 4 liutoho 2016 roku Rishenniam № 1 Rady suddiv Ukrainy [Commentary on the Code of Judicial Ethics, approved on February 4, 2016 by Decision No. 1 of the Council of Judges of Ukraine]. URL: <https://rsu.court.gov.ua/userfiles/Komentar%20do%20kodeksy%20syddivska%20etuka> [in Ukr.].

ABSTRACT

Vasyl Stratonov, Volodymyr Rybalko. Disciplinary liability of judges under item 3 of article 106 of the Law of Ukraine "On Judiciary and the Status of Judges". The article analyzes the practice of bringing judges to disciplinary liability under paragraph 3 of Article 106 of the Law of Ukraine "On Judiciary and the Status of Judges" (a judge's conduct that discredits the title of judge or undermines the authority of justice, in particular in matters of morality honesty, integrity, correspondence of the judge's lifestyle to his/her status, compliance with other norms of judicial ethics and standards of behavior that ensure public confidence in the court, disrespect for other judges, lawyers, experts, witnesses or other participants in the judicial process).

It is stated that the controversial issues of application of this ground of disciplinary liability are caused by different understanding of the evaluative concepts of "behavior discrediting the title of a judge", "behavior undermining the authority of justice", "morality", "honesty", "integrity", "compliance of a judge's lifestyle with his/her status", "norms of judicial ethics", "standards of behavior ensuring public confidence in the court", "manifestation of disrespect". It is noted that scientific research on paragraph 3 should be directed not at the theoretical distinction between similarly meaningful evaluative concepts (e.g., "defames" and "undermines"), but at the analysis of practical issues of its application. The list of examples of judges who have been disciplined under paragraph 3 will be more informative than abstract discussions of the meaning of these concepts. It is stated that the disciplinary offenses qualified under paragraph 3 fall into the category of "significant" within the meaning of Part 9 of Article 109 of the Law of Ukraine "On the Judicial System and Status of Judges". It is established that in most disciplinary cases under paragraph 3, judges are subject to disciplinary sanctions in the form of a motion to dismiss a judge from office. The author emphasizes that each judicial offense harms the authority of justice, and therefore it is very important to further research the issue of the correlation between paragraph 3 and other grounds for disciplinary liability (in which cases there is competition, in which cases the offense should be qualified as a set of disciplinary offenses, in which there is an ideal set).

The article will be useful not only for disciplinary inspectors and judges, but also for complainants, as it will help them to understand which violations are promising in terms of appealing against a judge's behavior to the High Council of Justice under Article 106(3) of the Law of Ukraine "On the Judicial System and Status of Judges".

Keywords: *disciplinary liability of judges, behavior that discredits the title of a judge or undermines the authority of justice, morality, honesty, integrity, compliance of a judge's lifestyle with his/her status, norms of judicial ethics, standards of behavior that ensure public confidence in the court, manifestation of disrespect.*

